HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 decembrie 2020*

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare polițienească și judiciară în materie penală – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Mandat european de arestare – Articolul 4a alineatul (1) – Proceduri de predare între statele membre – Condiții de executare – Motive de neexecutare facultativă – Excepții – Executare obligatorie – Pedeapsă pronunțată în lipsă – Sustragerea persoanei urmărite – Directiva (UE) 2016/343 – Articolele 8 și 9 – Dreptul de a fi prezent la proces – Cerințe în caz de condamnare în lipsă – Verificare la predarea persoanei condamnate”

În cauza C-416/20 PPU,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania), prin decizia din 4 septembrie 2020, primită de Curte la 7 septembrie 2020, în procedura referitoare la executarea unor mandate europene de arestare emise împotriva

TR

cu participarea:

Generalstaatsanwaltschaft Hamburg,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul M. Vilaras, președinte de cameră, domnii N. Piçarra, D. Šváby și S. Rodin (raportor) și doamna K. Jürimäe, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 noiembrie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, de J. Fröhlich, în calitate de agent;

– pentru guvernul german, de J. Möller, M. Hellmann și F. Halabi, în calitate de agenți;

– pentru guvernul român, de E. Gane, L.-E. Batagoi și A. Wellman, în calitate de agenți;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și J. Sawicka, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

– pentru Comisia Europeană, de C. Ladenburger, M. Wasmeier și S. Grünheid, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 10 decembrie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 8 și 9 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri de executare, în Germania, a unor mandate europene de arestare emise la 7 octombrie 2019 de Judecătoria Deva (România) și la 4 februarie 2020 de Tribunalul Hunedoara (România) în scopul executării unor pedepse privative de libertate la care TR a fost condamnat de instanțe române în absența sa.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Decizia-cadru 2002/584/JAI

3 Considerentele (1), (5)-(7), (10) și (12) ale Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24) (denumită în continuare „Decizia-cadru 2002/584”), au următorul cuprins:

„(1) În conformitate cu concluziile Consiliului European de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, în special punctul (35), ar trebui să fie eliminată, între statele membre, procedura formală de extrădare pentru persoanele care încearcă să se sustragă justiției după ce au făcut obiectul unei condamnări definitive și să fie accelerate procedurile de extrădare privind persoanele bănuite că ar fi săvârșit o infracțiune.

[…]

(5) Obiectivul stabilit pentru Uniune[a Europeană], și anume, de a deveni un spațiu de libertate, securitate și justiție, duce la eliminarea extrădării între statele membre și la înlocuirea acesteia cu un sistem de predare între autoritățile judiciare. Pe de altă parte, introducerea unui nou sistem simplificat de predare a persoanelor condamnate sau bănuite, cu scopul executării sentințelor de condamnare sau a urmăririlor, în materie penală, permite eliminarea complexității și a riscurilor de întârziere inerente procedurilor actuale de extrădare. Relațiile de cooperare clasice care au dominat până în prezent între statele membre ar trebui să fie înlocuite cu un sistem de liberă circulație a deciziilor judiciare în materie penală, atât a celor anterioare sentinței de condamnare, cât și a celor definitive, într-un spațiu de libertate, securitate și justiție.

(6) Mandatul de arestare european prevăzut în prezenta decizie-cadru constituie prima concretizare, în domeniul dreptului penal, a principiului recunoașterii reciproce pe care Consiliul European l-a calificat drept «piatra de temelie» a cooperării judiciare.

(7) Dat fiind faptul că obiectivul de a înlocui sistemul de extrădare multilateral întemeiat pe Convenția europeană privind extrădarea din 13 decembrie 1957 nu poate fi suficient realizat de statele membre acționând unilateral și, prin urmare, datorită dimensiunii și efectelor sale, poate fi mai bine realizat la nivelul Uniunii, Consiliul poate adopta măsuri, în conformitate cu principiul subsidiarității, astfel cum se prevede la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană și la articolul 5 din Tratatul de instituire a Comunității Europene. În conformitate cu principiul proporționalității, astfel cum este prevăzut de acest ultim articol, prezenta decizie-cadru nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.

[…]

(10) Mecanismul mandatului european de arestare se bazează pe un grad ridicat de încredere între statele membre. Punerea în aplicare a acestuia nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul din statele membre a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană, constatată de Consiliu, în aplicarea articolului 7 alineatul (1) din tratatul menționat anterior și cu consecințele prevăzute la alineatul (2) din același articol.

[…]

(12) Prezenta decizie-cadru respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute în articolul 6 [UE] și reflectate în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special în capitolul VI. […]”

4 Articolul 1 din această decizie-cadru, intitulat „Definiția mandatului european de arestare și obligația de executare a acestuia”, prevede:

„(1) Mandatul european de arestare este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice mandat european de arestare, pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [UE].”

5 Articolul 4a din decizia-cadru menționată, intitulat „Decizii pronunțate în urma unui proces la care persoana nu a fost prezentă în persoană”, prevede:

„(1) Autoritatea judiciară de executare poate refuza, de asemenea, executarea mandatului european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri privative de libertate, în cazul în care persoana nu a fost prezentă în persoană la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, cu excepția cazului în care mandatul european de arestare precizează că persoana, în conformitate cu alte cerințe procedurale definite în legislația națională a statului membru emitent:

(a) în timp util
   (i) fie a fost citată personal și, prin urmare, informată cu privire la data și locul stabilite pentru procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, fie a primit efectiv, prin alte mijloace, o informare oficială cu privire la data și locul stabilite pentru respectivul proces, în așa fel încât s-a stabilit fără echivoc faptul că persoana în cauză a avut cunoștință de procesul stabilit

   și

(ii) a fost informată că poate fi pronunțată o decizie în cazul în care nu se prezintă la proces;

sau

(b) având cunoștință de procesul stabilit, a mandatat un avocat care a fost numit fie de către persoana în cauză, fie de către stat pentru a o apăra la proces și a fost într-adevăr apărată de avocatul respectiv la proces

sau

(c) după ce i s-a înmânat decizia și a fost informată în mod expres cu privire la dreptul la rejudecarea cauzei sau la o cale de atac, în cadrul căreia persoana are dreptul de a fi prezentă și care permite ca situația de fapt a cauzei, inclusiv dovezile noi, să fie reexaminată și care poate conduce la desființarea deciziei inițiale:
(i) a indicat în mod expres că nu contestă decizia

sau
(ii) nu a solicitat rejudecarea cauzei sau promovarea unei căi de atac în intervalul de timp corespunzător;

sau

(d) nu i s-a înmânat personal decizia, însă:
(i) i se va înmâna decizia personal și fără întârziere după predare și va fi informată în mod expres cu privire la dreptul la rejudecarea cauzei sau la o cale de atac, la care are dreptul de a fi prezentă și care permite ca situația de fapt a cauzei, inclusiv dovezile noi, să fie reexaminată și care poate conduce la desființarea deciziei inițiale

și
(ii) va fi informată cu privire la intervalul de timp în care trebuie să solicite rejudecarea cauzei sau promovarea unei căi de atac, astfel cum se menționează în mandatul de arestare european relevant.

(2) În cazul în care un mandat european de arestare este emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, în condițiile menționate la alineatul (1) litera (d), iar persoana în cauză nu a primit în prealabil nicio informare oficială cu privire procedurile penale împotriva sa, această persoană ar putea solicita, atunci când este informată cu privire la conținutul mandatului european de arestare, o copie a hotărârii judecătorești, înaintea începerii procedurii de predare. Imediat după primirea informațiilor privind cererea, autoritatea emitentă va furniza persoanei căutate o copie a hotărârii judecătorești, prin intermediul autorității de executare. Cererea persoanei căutate nu trebuie să întârzie procedura de predare sau decizia de a executa un mandat european de arestare. Hotărârea judecătorească îi este furnizată persoanei în cauză numai în scop informativ; aceasta nu va fi considerată o notificare formală a hotărârii judecătorești și nici nu va declanșa curgerea termenelor aplicabile pentru solicitarea unei noi proceduri de judecată sau a unui apel.

(3) În cazul în care persoana predată în condițiile menționate la alineatul (1) litera (d) a solicitat rejudecarea cauzei sau promovarea unei căi de atac, detenția persoanei respective care așteaptă rejudecarea cauzei sau promovarea unei căi de atac este revizuită în conformitate cu legislația statului membru emitent, până la finalizarea procedurilor, fie în mod regulat, fie la solicitarea persoanei în cauză. O astfel de revizuire va prevedea, în special, posibilitatea de a suspenda sau întrerupe detenția. Rejudecarea cauzei sau promovarea căii de atac vor începe în timp util, după predare.”

Decizia-cadru 2009/299

6 Considerentul (1) al Deciziei-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 de modificare a Deciziilor-cadru 2002/584/JAI, 2005/214/JAI, 2006/783/JAI, 2008/909/JAI și 2008/947/JAI, de consolidare a drepturilor procedurale ale persoanelor și de încurajare a aplicării principiului recunoașterii reciproce cu privire la deciziile pronunțate în absența persoanei în cauză de la proces (JO 2009, L 81, p. 24), are următorul cuprins:

„Dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces este inclus în dreptul la un proces echitabil prevăzut la articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Curtea a declarat, de asemenea, că dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces nu este absolut și că, în anumite condiții, persoana acuzată poate renunța, de bunăvoie și nesilită de nimeni, în mod expres sau tacit, dar fără echivoc, la respectivul drept.”

Directiva 2016/343

7 Potrivit considerentelor (33) și (35) ale Directivei 2016/343:

„(33) Dreptul la un proces echitabil este unul dintre principiile de bază ale unei societăți democratice. Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces se întemeiază pe dreptul menționat și ar trebui să fie asigurat în întreaga Uniune.

[…]

(35) Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces nu este absolut. În anumite condiții, persoanele suspectate și acuzate ar trebui să aibă posibilitatea de a renunța la acest drept, în mod expres sau tacit, dar neechivoc.”

8 Articolul 8 din această directivă, intitulat „Dreptul de a fi prezent la proces”, are următorul cuprins:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.

(2) Statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca:

(a) persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării sau

(b) persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana suspectată sau acuzată, fie de către stat.

(3) O hotărâre luată în conformitate cu alineatul (2) poate fi pusă în executare împotriva persoanei suspectate sau acuzate în cauză.

(4) Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, dar condițiile prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol nu pot fi îndeplinite din cauză că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă că o hotărâre poate fi totuși luată și pusă în executare. În acest caz, statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate

sunt informate cu privire la hotărâre și, în special, atunci când sunt prinse, ele sunt informate și despre posibilitatea de a contesta hotărârea și despre dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac, în conformitate cu articolul 9.

(5) Prezentul articol nu aduce atingere normelor naționale conform cărora judecătorul sau instanța competentă poate să excludă temporar o persoană suspectată sau acuzată de la proces, atunci când acest lucru este necesar pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor penale, cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat.

(6) Prezentul articol nu aduce atingere normelor naționale care prevăd desfășurarea în scris a procedurilor sau a anumitor faze ale acestora, cu condiția respectării dreptului la un proces echitabil."

9 Articolul 9 din aceeași directivă, intitulat „Dreptul la un nou proces", prevede:

„Statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate nu au fost prezente la procesul lor și condițiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) nu au fost îndeplinite, persoanele în cauză au dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac care permite reexaminarea pe fond a cauzei, inclusiv examinarea unor probe noi, și care ar putea duce la anularea hotărârii inițiale. În acest sens, statele membre se asigură că persoanele în cauză suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente, de a participa efectiv, în conformitate cu procedurile prevăzute de dreptul intern, și de a-și exercita dreptul la apărare."

Dreptul german

10 Articolul 83 din Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală) din 23 decembrie 1982 (BGBl. 1982 I, p. 2071), în versiunea publicată la 27 iunie 1994 (BGBl. 1994 I, p. 1537), prevede:

„(1) Extrădarea este exclusă atunci când

[…]

3. în cazul unei cereri în scopul executării unei pedepse, persoana condamnată nu a fost prezentă în persoană în ședință la procesul în urma căruia a fost pronunțată condamnarea […]

(2) Prin derogare de la alineatul (1) punctul 3, extrădarea este permisă dacă

1. persoana condamnată,
   a) în timp util,
      aa) a fost citată personal pentru a se prezenta la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia sau
      bb) a primit efectiv, prin alte mijloace, o informare oficială cu privire la data și locul stabilite pentru respectivul proces, în așa fel încât s-a stabilit fără echivoc că persoana condamnată a avut cunoștință de procesul stabilit, și
   b) a fost informată că poate fi pronunțată o decizie în cazul în care nu se prezintă la proces,

2. persoana condamnată, având cunoștință de procedura îndreptată împotriva sa și la care a participat un avocat, a împiedicat citarea sa în persoană sustrăgându-se de la judecată sau

3. persoana condamnată, având cunoștință de procesul stabilit, a mandatat un avocat pentru a-l apăra la proces și a fost într-adevăr apărat de acest avocat la proces.

[…]

(4) Prin derogare de la alineatul (1) punctul 3, extrădarea este permisă și dacă persoana condamnată primește decizia personal fără întârziere după predarea sa către statul membru solicitant și este informată în mod expres cu privire la dreptul său la rejudecarea cauzei sau la o cale de atac, prevăzut la alineatul (3) a doua teză, precum și cu privire la termenele prevăzute în acest sens."

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Din cererea de decizie preliminară rezultă că instanța de trimitere, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania), este sesizată cu două mandate europene de arestare emise de autoritățile române la 7 octombrie 2019 și, respectiv, la 4 februarie 2020, vizând predarea lui TR, cetățean român, în scopul executării unor pedepse privative de libertate la care acesta a fost condamnat de instanțe române în absența sa. TR este în prezent reținut în vederea extrădării la Hamburg (Germania) din 31 martie 2020.

12 TR a făcut obiectul următoarelor:

– o primă condamnare definitivă în lipsă, de către instanțele române, pentru trei infracțiuni de amenințare și o infracțiune de distrugere prin incendiere, la o pedeapsă privativă de libertate de 6 ani și 6 luni și 1 832 de zile de închisoare, redusă cu perioada deja efectuată între 1 ianuarie 2016 și 14 aprilie 2017, precum și de 48 de zile suplimentare, pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj și distrugere (în stare de recidivă);

– o a doua condamnare în lipsă, la o pedeapsă privativă de libertate de 4 ani, din care trebuie să mai efectueze 2 ani și 4 luni, majorată cu un rest de pedeapsă de 1 786 de zile rezultat din altă condamnare, pentru săvârșirea infracțiunilor de constituire a unui grup infracțional organizat, trafic de stupefiante în legătură cu o asociere infracțională, două infracțiuni în materie de siguranță rutieră și pentru lovire sau alte violențe.

13 Din decizia de trimitere reiese că, în luna octombrie 2018, TR a fugit în Germania pentru a se sustrage urmăririi penale inițiate împotriva sa în România și care a condus la condamnările menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre.

14 În urma unei solicitări de informații, autoritățile române au informat parchetul general din Hamburg că, în ceea ce privește condamnările penale care fac obiectul mandatelor europene de arestare din 7 octombrie 2019 și din 4 februarie 2020, persoana urmărită nu a putut fi citată în persoană la adresa de domiciliu cunoscută în România. Din acest motiv, potrivit dreptului român, la adresa persoanei urmărite ar fi fost lăsată de fiecare dată o notificare oficială, dreptul român prevăzând că, la expirarea unui termen de 10 zile, citațiile sunt considerate notificate.

15 Autoritățile române au adăugat că, în cele două proceduri care au condus la condamnările menționate, persoana urmărită a fost reprezentată, în primă instanță, de avocați aleși de aceasta și că, în apel, a fost reprezentată de avocați numiți din oficiu, desemnați de instanțe.

16 Din mandatul european de arestare emis de Judecătoria Deva (România), precum și din informațiile suplimentare furnizate la 20 mai 2020, reiese că, deși avea cunoștință de procedura care îl privea, TR nu s-a prezentat nici la procesul în primă instanță în fața acestei instanțe, nici la procesul în apel în fața Curții de Apel Alba Iulia (România), ci că, având cunoștință de procesul cu care a fost sesizată Judecătoria Deva (România), TR a mandatat o avocată aleasă de acesta care într-adevăr l-a apărat în primă instanță. La procesul în apel, TR a fost reprezentat de o avocată numită din oficiu.

17 Totuși, autoritățile române au refuzat să dea curs cererii autorităților germane de obținere a unor garanții în ceea ce privește redeschiderea procedurilor penale vizate, întrucât TR fusese citat în mod valabil, iar condamnările penale nu puteau face astfel obiectul unei revizuiri în temeiul Codului de procedură penală român.

18 Prin decizia din 28 mai 2020, instanța de trimitere, în conformitate cu reglementarea germană aplicabilă, a autorizat predarea lui TR către România în executarea mandatelor europene de arestare din 7 octombrie 2019 și din 4 februarie 2020. În acest sens, ea a considerat că, deși predarea unei persoane în scopul executării unei pedepse este cu siguranță în principiu exclusă atunci când această persoană nu s-a prezentat în persoană în ședință la procesul în care s-a pronunțat condamnarea, TR a împiedicat citarea sa în persoană în România prin faptul că a fugit în Germania. În plus, el ar fi avut într-adevăr cunoștință de procedurile care îl vizau, în care a fost reprezentat de un avocat.

19 TR a formulat obiecții față de extrădarea sa și s-a opus extrădării simplificate prevăzute la articolul 41 din Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală.

20 El contestă decizia din 28 mai 2020, care dispune extrădarea sa pentru motivul că predarea sa în România este nelegală din cauza inexistenței unei garanții din partea autorităților române în ceea ce privește dreptul său la o redeschidere a procedurilor penale vizate, inexistența unei astfel de garanții fiind incompatibilă cu articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343.

21 În aceste condiții, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„În materia deciziilor privind extrădarea în scopul urmăririi penale a unei persoane condamnate în lipsă dintr-un stat membru al Uniunii Europene către alt stat membru, dispozițiile Directivei (UE) 2016/343, în special articolele 8 și 9 din aceasta, trebuie interpretate în sensul că legitimitatea extrădării, în special în cazul așa-numitei sustrageri de la judecată, depinde de respectarea de către statul solicitant a condițiilor prevăzute de această directivă?”

Cu privire la procedura de urgență

22 Instanța de trimitere solicită Curții ca prezenta trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.

23 În această privință, trebuie să se constate, în primul rând, că întrebarea adresată de instanța de trimitere privește atât interpretarea Deciziei-cadru 2002/584, cât și interpretarea Directivei 2016/343, care fac parte din domeniile prevăzute în titlul V din partea a treia din Tratatul FUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție. În consecință, această trimitere poate fi judecată potrivit procedurii preliminare de urgență.

24 În al doilea rând, în ceea ce privește criteriul privind urgența, este necesar, potrivit jurisprudenței Curții, să se ia în considerare împrejurarea că persoana vizată în cauza principală este în prezent privată de libertate și că menținerea sa în detenție depinde de soluționarea litigiului principal (Hotărârea din 28 noiembrie 2019, Spetsializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, punctul 22).

25 În speță, din elementele dosarului de care dispune Curtea reiese că urgența în sensul articolului 107 alineatul (2) din Regulamentul de procedură rezultă din consecințele eventual grave pe care o decizie tardivă le-ar putea avea asupra persoanei care face obiectul mandatelor europene de arestare, pe care

instanța de trimitere este chemată să le execute, printre altele din cauza privării de libertate suferite prin reținerea acesteia în vederea extrădării la Hamburg din 31 martie 2020 și că predarea sa către România sau eliberarea sa depind de răspunsul la întrebarea preliminară adresată Curții.

26 În aceste condiții, Camera a patra a Curții a decis, la 23 septembrie 2020, la propunerea judecătorului raportor, după ascultarea avocatului general, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea prezentei trimiteri preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență.

Cu privire la întrebarea preliminară

27 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea din 2 aprilie 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punctul 43 și jurisprudența citată).

28 În speță, rezultă din cererea de decizie preliminară că instanța de trimitere este chemată să se pronunțe asupra legitimității predării TR către autoritățile române în temeiul dispozițiilor articolului 83 din Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală care pun în aplicare articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 în dreptul german.

29 Instanța de trimitere apreciază că condițiile necesare pentru o astfel de predare sunt îndeplinite în măsura în care, pe de o parte, această persoană s-a sustras, în cunoștință de cauză, procedurilor în care s-au emis mandatele europene de arestare pe care această instanță trebuie să le execute prin faptul că a fugit în Germania și a împiedicat astfel citarea sa în persoană și, pe de altă parte, persoana menționată a fost reprezentată în cadrul acestor proceduri, în primă instanță, de o avocată aleasă de acesta, iar în apel de o avocată numită din oficiu, desemnată de instanțe. În schimb, în fața acestei instanțe, TR a susținut că această predare nu este permisă în raport cu cerințele prevăzute la articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343, pentru motivul că nu ar exista nicio garanție de redeschidere a procedurile penale împotriva sa în România.

30 În aceste condiții, întrebarea adresată trebuie înțeleasă ca privind aspectul dacă articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare poate refuza executarea mandatului european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, atunci când persoana în cauză a împiedicat citarea sa în persoană și nu a fost prezentă în persoană la proces din cauza faptului că a fugit în statul membru de executare, pentru simplul motiv că nu dispune de asigurarea că dreptul la un nou proces, astfel cum este definit la articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343, va fi respectat, în cazul predării către statul membru emitent.

31 Trebuie amintit că Decizia-cadru 2002/584 are ca obiect, astfel cum reiese mai ales din articolul 1 alineatele (1) și (2), precum și din considerentele (5) și (7) ale acesteia, înlocuirea sistemului multilateral de extrădare întemeiat pe Convenția europeană privind extrădarea, semnată la Paris la 13 decembrie 1957, cu un sistem de predare între autoritățile judiciare a persoanelor condamnate sau bănuite în scopul executării sentințelor de condamnare sau a urmăririlor, acest din urmă sistem fiind bazat pe principiul recunoașterii reciproce [Hotărârea din 29 ianuarie 2013, Radu, C-396/11, EU:C:2013:39, punctul 33, și Hotărârea din 11 martie 2020, SF (Mandat european de arestare – Garanție de returnare în statul de executare), C-314/18, EU:C:2020:191, punctul 37, precum și jurisprudența citată].

32 Decizia-cadru menționată vizează astfel, prin introducerea unui nou sistem simplificat și mai eficient de predare a persoanelor condamnate sau bănuite că au încălcat legea penală, să faciliteze și să accelereze cooperarea judiciară în scopul de a contribui la realizarea obiectivului atribuit Uniunii de a deveni un

spațiu de libertate, securitate și justiție, întemeindu-se pe gradul ridicat de încredere care trebuie să existe între statele membre [Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 37, și Hotărârea din 24 septembrie 2020, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Principiul specialității), C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, punctul 32, precum și jurisprudența citată].

33 În domeniul reglementat de Decizia-cadru 2002/584, principiul recunoașterii reciproce, care constituie, astfel cum reiese în special din considerentul (6) al acesteia, „piatra de temelie" a cooperării judiciare în materie penală, își găsește aplicarea la articolul 1 alineatul (2) din această decizie-cadru, care consacră regula potrivit căreia statele membre sunt obligate să execute orice mandat european de arestare pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile deciziei-cadru menționate. Astfel, potrivit dispozițiilor aceleiași decizii-cadru, statele membre nu pot să refuze executarea unui astfel de mandat decât în cazurile de neexecutare obligatorie prevăzute la articolul 3 din aceasta și în cazurile de neexecutare facultativă enumerate la articolele 4 și 4a din Decizia-cadru 2002/584. În plus, autoritatea judiciară de executare nu poate supune executarea unui mandat european de arestare decât condițiilor definite la articolul 5 din Decizia-cadru 2002/584 (Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 38 și jurisprudența citată).

34 În consecință, în timp ce executarea mandatului european de arestare constituie principiul, refuzul executării este conceput ca o excepție, care trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 41 și jurisprudența citată].

35 În ceea ce privește în special ipoteza în care mandatul european de arestare privește executarea unei pedepse pronunțate în lipsa persoanei în cauză, articolul 5 punctul 1 din Decizia-cadru 2002/584, în versiunea sa inițială, prevedea regula potrivit căreia statul membru de executare putea supune, în această ipoteză, predarea persoanei în cauză condiției ca o nouă procedură de judecată în prezența acesteia din urmă să fie garantată în statul membru emitent (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 52).

36 Această dispoziție a fost abrogată prin Decizia-cadru 2009/299 și a fost înlocuită, în Decizia-cadru 2002/584, cu un nou articol 4a, care limitează posibilitatea de a se refuza executarea mandatului european de arestare, prevăzând, în mod precis și uniform, condițiile în care nu pot fi refuzate recunoașterea și executarea unei decizii pronunțate în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă în persoană (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 53 și jurisprudența citată).

37 Articolul 4a menționat efectuează o armonizare a condițiilor de executare a unui mandat european de arestare în caz de condamnare în lipsă, care reflectă consensul la care au ajuns statele membre în ansamblul lor în privința conținutului care trebuie atribuit, în temeiul dreptului Uniunii, drepturilor procedurale de care beneficiază persoanele condamnate în lipsă care fac obiectul unui mandat european de arestare (Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 62).

38 Astfel cum reiese din însuși textul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, autoritatea judiciară de executare poate refuza executarea unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate în cazul în care persoana nu a fost prezentă în persoană la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, cu excepția cazului în care mandatul european de arestare menționează că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la literele (a)-(d) ale acestei dispoziții (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 54 și jurisprudența citată).

39 Articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 urmărește să garanteze un nivel ridicat de protecție și să permită autorității de executare să predea persoana în cauză în pofida absenței acesteia de la procesul în urma căruia a fost pronunțată condamnarea, respectând totodată dreptul său la apărare (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 58).

40 Astfel cum Curtea a statuat deja, legiuitorul Uniunii a reținut astfel o soluție care constă în prevederea exhaustivă a cazurilor în care executarea unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei hotărâri pronunțate în lipsă trebuie să fie considerată că nu aduce atingere dreptului la apărare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 44).

41 Rezultă că autoritatea judiciară de executare este obligată să procedeze la executarea mandatului european de arestare în pofida absenței persoanei în cauză de la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, din moment ce este verificată existența uneia dintre împrejurările prevăzute la articolul 4a alineatul (1) litera (a), (b), (c) sau (d) din Decizia-cadru 2002/584 (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 55).

42 Pe de altă parte, Curtea a statuat că articolul 4a alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584 nu încalcă nici dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil, nici dreptul la apărare garantate de articolul 47 și, respectiv, de articolul 48 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale și că este, așadar, compatibil cu cerințele acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctele 53 și 54).

43 În ceea ce privește Directiva 2016/343, menționată de instanța de trimitere, trebuie arătat că articolul 8 alineatul (1) din această directivă consacră dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la propriul proces. Totuși, în temeiul alineatului (2) din acest articol, statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția să fie respectate condițiile prevăzute la acest alineat.

44 În plus, potrivit articolului 9 din directiva menționată, statele membre trebuie să se asigure că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate nu au fost prezente la procesul lor și condițiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 nu au fost îndeplinite, persoanele în cauză au dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac care permite reexaminarea pe fond a cauzei, inclusiv examinarea unor probe noi, și care ar putea duce la anularea hotărârii inițiale.

45 Or, trebuie constatat că Decizia-cadru 2002/584 conține o dispoziție specifică, și anume articolul 4a, care prevede tocmai ipoteza unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate privind o persoană care nu a fost prezentă în persoană la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia care a aplicat această pedeapsă sau a impus această măsură.

46 În acest context, o eventuală neconformitate a dreptului național al statului membru emitent cu dispozițiile Directivei 2016/343 nu poate constitui un motiv care să poată determina un refuz al executării mandatului european de arestare.

47 Astfel, invocarea dispozițiilor unei directive pentru a împiedica executarea unui mandat european de arestare ar permite eludarea sistemului instituit prin Decizia-cadru 2002/584, care prevede în mod exhaustiv motivele de neexecutare. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât Directiva 2016/343 nu conține dispoziții aplicabile emiterii și executării mandatelor europene de arestare, după cum a constatat în esență domnul avocat general la punctele 62 și 63 din concluziile sale.

48 În plus, trebuie amintit că Curtea a declarat că, din moment ce statul membru emitent a prevăzut o procedură penală care presupune mai multe grade de jurisdicție, care poate conduce astfel la hotărâri judecătorești definitive dintre care cel puțin una a fost pronunțată în lipsa persoanei, noțiunea de

„proces în urma căruia a fost pronunțată decizia”, în sensul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, trebuie interpretată în sensul că vizează doar judecata în urma căreia a fost pronunțată decizia prin care se statuează definitiv asupra vinovăției persoanei în cauză și asupra condamnării la o pedeapsă, precum o măsură privativă de libertate, ca urmare a unei noi examinări atât în fapt, cât și în drept a fondului cauzei (Hotărârea din 10 august 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punctul 98).

49 În speță, condițiile prevăzute la articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 care ridică o îndoială care nu a putut fi înlăturată prin răspunsurile date la întrebările adresate de Curte în ședință privesc informarea oficială și efectivă a TR, precum și mandatarea de către TR a avocaților numiți din oficiu de instanțele române. Potrivit indicațiilor instanței de trimitere, mandatele europene de arestare menționate la punctul 12 din prezenta hotărâre au fost emise în urma a două hotărâri pronunțate în apel. TR nu ar fi fost prezent la procesul în apel și ar fi fost reprezentat de o avocată numită din oficiu. În schimb, din aceste indicații reiese că, în ceea ce privește cel puțin una dintre procedurile în primă instanță, TR a avut cunoștință de procesul stabilit, a mandatat un avocat numit de el însuși pentru a-l apăra la proces și a fost într-adevăr apărat de avocatul respectiv la proces.

50 Rezultă că instanța de trimitere, căreia îi revine sarcina de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile unei eventuale aplicări a articolului 4a din Decizia-cadru 2002/584 în cauza cu care a fost sesizată, trebuie mai întâi să stabilească dacă procedurile împotriva lui TR în primă instanță sau în apel intră sub incidența noțiunii de „proces în urma căruia a fost pronunțată decizia”, în sensul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost interpretată de Curte, iar apoi să examineze dacă sunt îndeplinite condițiile menționate pentru fiecare dintre aceste proceduri.

51 Pentru cazul în care autoritatea judiciară de executare ar considera că nu sunt îndeplinite condițiile, prevăzute la articolul 4a alineatul (1) litera (a) sau (b), care împiedică posibilitatea de a refuza executarea unui mandat european de arestare, același articol 4a prevăzând un caz de neexecutare facultativă a acestui mandat, instanța menționată poate, în orice caz, să ia în considerare alte împrejurări care îi permit să se asigure că predarea persoanei în cauză nu implică o încălcare a dreptului său la apărare și să îl predea statului membru emitent (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 mai 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punctul 50).

52 În cadrul unei astfel de aprecieri, autoritatea judiciară de executare va putea, prin urmare, să țină seama de comportamentul persoanei în cauză. Astfel, în acest stadiu al procedurii, o atenție particulară ar putea fi acordată, în special, faptului că persoana a încercat să se sustragă de la notificarea informațiilor care îi erau adresate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 mai 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punctul 51) sau că a încercat să evite orice contact cu avocații numiți din oficiu de instanțele române.

53 În mod similar, autoritatea judiciară de executare va putea lua de asemenea în considerare împrejurarea, menționată în cererea de decizie preliminară adresată Curții, potrivit căreia TR ar fi declarat apel împotriva hotărârilor în primă instanță, ceea ce ar confirma existența mandatării valabile a unui avocat în dreptul român.

54 Dacă s-ar dovedi că procedurile în primă instanță, iar nu cele în apel, intră sub incidența noțiunii de „proces în urma căruia a fost pronunțată decizia”, în sensul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, rezultă din indicațiile rezumate la punctul 49 din prezenta hotărâre că condițiile prevăzute la articolul 4a alineatul (1) litera (b) din Decizia-cadru 2002/584, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, sunt îndeplinite, în legătură cel puțin cu o decizie care stă la baza unuia dintre mandatele europene de arestare în discuție în litigiul principal, astfel încât instanța de trimitere nu ar avea posibilitatea de a refuza, în temeiul articolului 4a din Decizia-cadru 2002/584, executarea acestui mandat de arestare.

55 Trebuie arătat totuși că imposibilitatea de a invoca Directiva 2016/343 pentru a împiedica executarea unui mandat european de arestare, cu excepția motivelor de neexecutare prevăzute de Decizia-cadru 2002/584, nu afectează în niciun fel obligația absolută a statului membru emitent de a respecta, în cadrul ordinii sale juridice, ansamblul dispozițiilor dreptului Uniunii, inclusiv Directiva 2016/343. Dacă este cazul, întrucât termenul de transpunere a acestei directive a expirat, persoana va putea invoca, în cazul predării sale statului membru emitent, acele dispoziții ale directivei menționate care sunt, din punctul de vedere al conținutului, necondiționate și suficient de precise, dacă acest stat s-a abținut să transpună în termen aceeași directivă sau a transpus directiva în mod incorect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 februarie 2017, British Film Institute, C-592/15, EU:C:2017:117, punctul 13, și Hotărârea din 4 octombrie 2018, Link Logistik N&N, C-384/17, EU:C:2018:810, punctul 47).

56 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea mandatului european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate atunci când persoana în cauză a împiedicat citarea sa în persoană și nu a fost prezentă în persoană la proces din cauza faptului că a fugit în statul membru de executare, pentru simplul motiv că nu dispune de asigurarea că dreptul la un nou proces, astfel cum este definit la articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343, va fi respectat în cazul predării către statul membru emitent.

Cu privire la cheltuielile de judecată

57 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea mandatului european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate atunci când persoana în cauză a împiedicat citarea sa în persoană și nu a fost prezentă în persoană la proces din cauza faptului că a fugit în statul membru de executare, pentru simplul motiv că nu dispune de asigurarea că dreptul la un nou proces, astfel cum este definit la articolele 8 și 9 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, va fi respectat în cazul predării către statul membru emitent.

Semnături